

MARUJA ARNAU

La casa Heras d'Adri

Fotos: Jordi S. Carrera

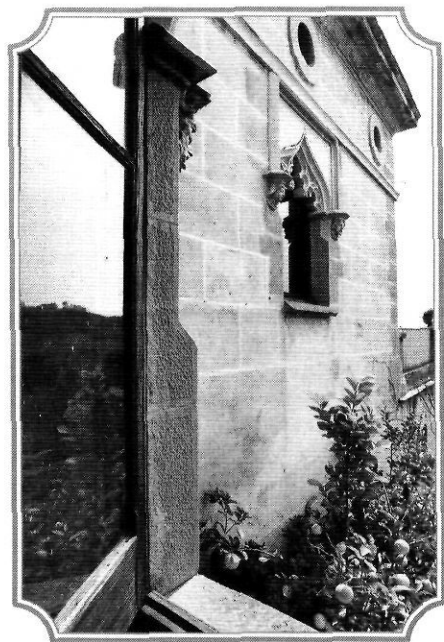
Aquesta terra nostra, d'esplendidesa sense parió, reblerta de verdor i de monuments arquitectònics que ens parlen d'un passat imponderable, gaudeix d'uns altres valors nogensmenys importants: les cases pairals, moltes de les quals, escampades arreu del camp i la muntanya, són veritables palaus rurals d'on sorgiren membres destacats que ompliren pàgines transcendents de la història nostrada. Aquesta història que ha estat forjada pas a pas amb l'enardiment i el treball de les generacions que ens precediren.

Causa angoixa recórrer el territori i veure l'abandó en què es troben algunes d'aquestes cases. És obvi que les dificultats que comporta el seu sosteniment han obligat molts dels seus hereus a deixar-les. Tanmateix, les comoditats i mitjans de vida que ofereix la ciutat ha estat l'esca del determini optat.

Però, sortosament, encara en subsisteixen un bon nombre. Els descendents d'aquelles nissagues que s'esforçaren a crear un patrimoni aleshores previsor i de recursos econòmics òptims que el bosc i el camp brindaven, malgrat les preocupacions que el seu manteniment suposà i la migradesa dels mitjans imposats pel nivell actual en aquest aspecte, les han conservat i adaptat a les noves necessitats.

Altrament, en trobem d'altres que han estat rehabilitades per gent forana que, cansada per la vida que comporta l'atabalament de les grans ciutats, han cercat l'atractiu i la calma dels camps i han adquirit o llogat un d'aquests habitatges com a segona residència, per poder gaudir, si més no els caps de setmana, de la tranquil·litat i la bellesa de la varietat de paisatges que reconforten el cos i l'esperit.

CASES AMB PROTAGONISTA

La finca

Però aquest no és el cas del casal que avui historiarem. Emplaçat en una contrada plena d'incentius, can Heras d'Adri és un d'aquells casalicis que sempre ha estat de la mateixa família, la qual ha donat membres molt destacats al llarg de la història.

Ja de lluny hom albira una torre octogonal coronada amb una mena de merlets amb coberta aplatada.

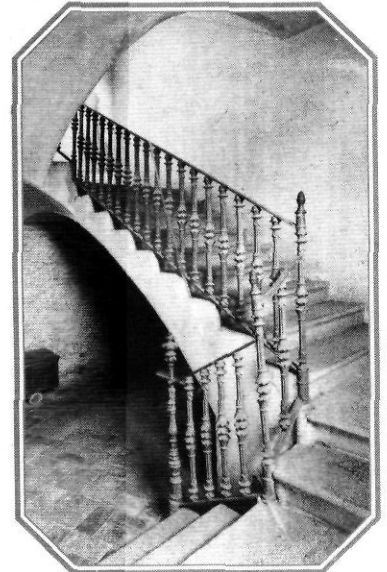
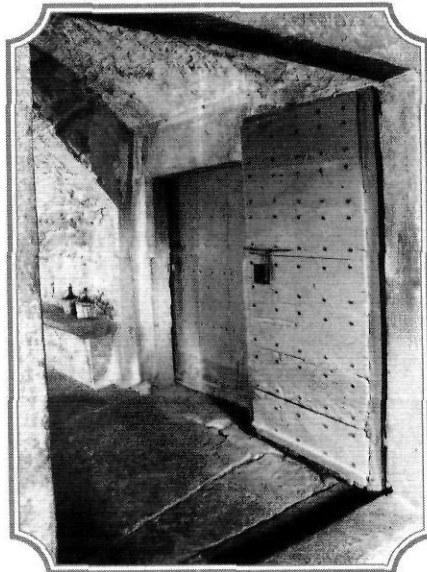
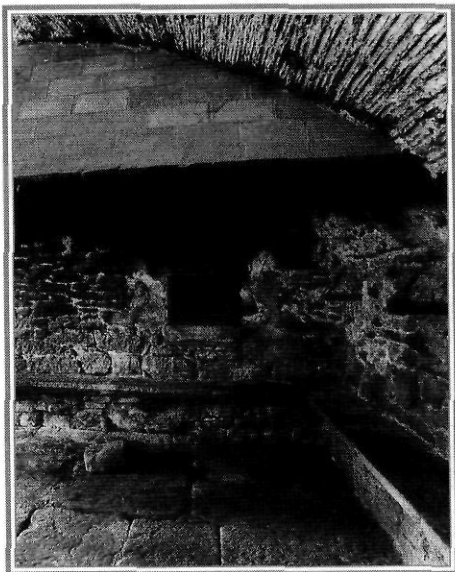
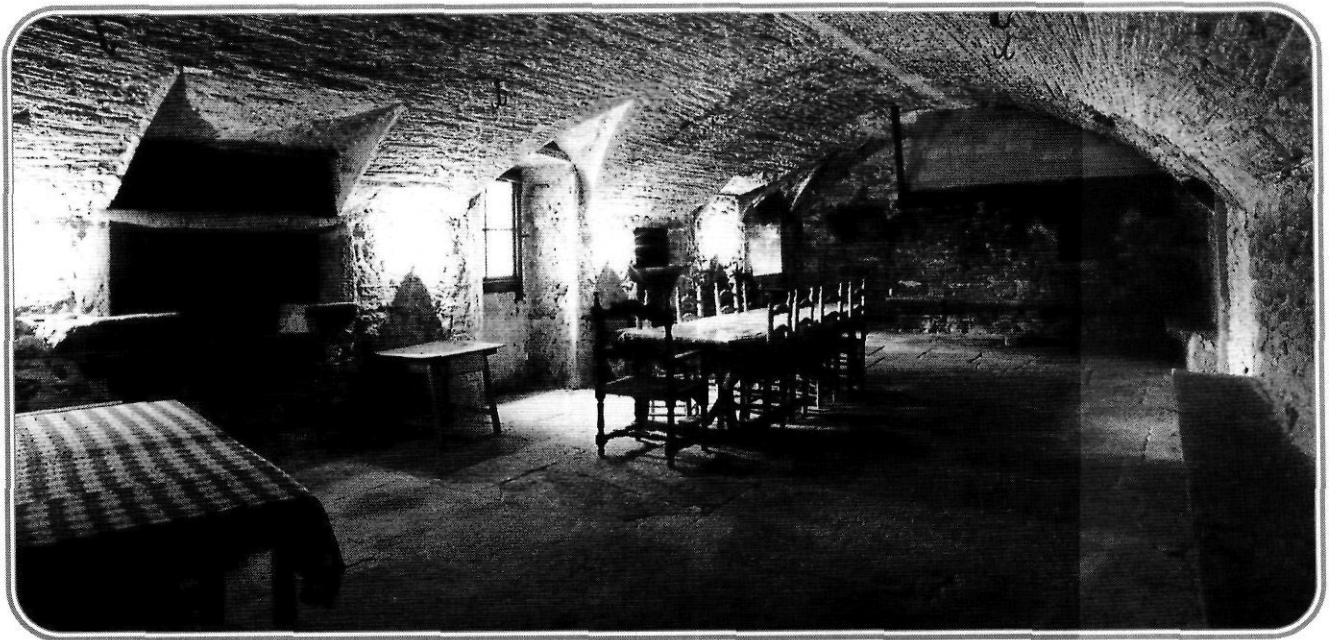
La finca té una extensió de 262 ha i es manté en activitat. Si bé és veritat que el batec de l'autèntic reialme pairal, que definia les propietats del pretèrit, ja s'ha esvanit, podem dir que la propietària, na Maria Heras de Pastor, i Manuel, el fill del matrimoni, que estima el predi amb

delera, s'ocupen amb gran cura d'aquesta parcel·la heretada dels avantpassats malgrat la transformació soferta per l'estatus social actual.

Can Heras excel·lí en el passat entre les finques més antigues i distingides dels encontorns.

L'arxiu familiar és explícit en aquest sentit i un document assenyala «l'establiment del Mas Heras d'Adri el dia 3 de las kalendas de gener 30 de setembre 1274».

Aquesta data no coincideix amb la del manuscrit que deixà un avantpassat en què consta: «Guillem Heras se pot dir lo fundador o possessor primer del Mas Heras 1350 antes dit Casalins. Comprá lo Mas Oidá el 21 febrer 1353 y capbrevá lo dit Mas Heras á favor del Rey, paborde y camarer del monestir de Sant Pere de Galligans de Gerona en 19

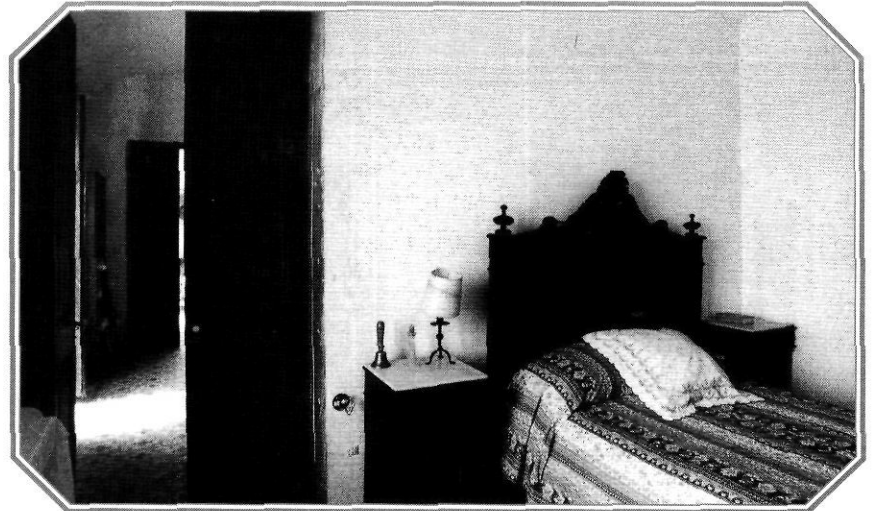
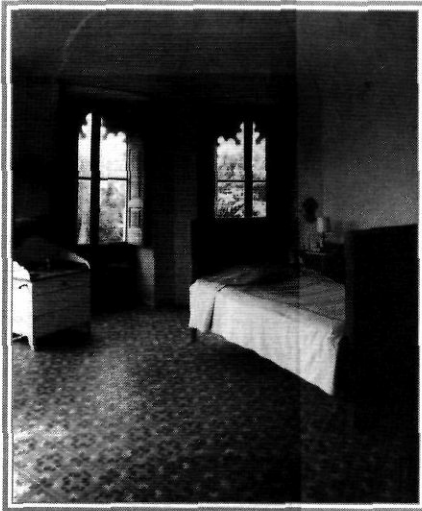
setembre 1363. Després junt amb Pere Heras son fill y hereu capbrevà també una peça de terra de pertinences del mateix mas a favor de Llorença d'Adri filla y hereva del cavaller Bernat d'Adri...».

La família

Tot i que el document anterior indica l'establiment del mas Heras en el 1274, i cal pensar que l'arbre genealògic s'hauria d'iniciar en aquesta data, és la del 1350 amb Guillem Heras la que figura en l'existent a la casa, el qual ha estat completat a partir del 1850, on es deixà de constatar, fins als nostres dies, per l'hereu Manuel Pastor de las Heras. Transcrivim a continuació la genealogia dels hereus:

¿1274...?

	<i>germans</i>	
Guillem I - Dolça (1350-1382)	← →	Joan I - Francesca (1417-1458)
Pere I (1371...?)		Joan II - Eulàlia Mitjà 1443
morí solter		Pere II, Heras Mitjà - Leonor Collfarrer (1485)
		Joan III, Heras Collfarrer - Llorença Aulet (1498)
		Antich I, Heras Aulet - Caterina Casademont (29-8-1529)
		Joan IV, Heras Casademont - Bartomeua Esparraguera (14-8-1562, Testament)

Jaume I, Heras Esparraguera - Maria Tassi
(15-9-1588, casament)

Pons I, Heras Tassi - Rafaela Amat
(18-5-1630, casament)

Jaume II, Heras Amat - Marianna Portalló
(1631-1679)

Jaume III, Heras Portalló - Magdalena Trobat
(1652-1715)

Joan V, Heras Trobat - Maria Motjer
(1673-1737) Marianna Parès (2es noces)

Pons II, Heras Motjer - Anna M. Faras
(10-2-1715, casament)

Miquel I, Heras Faras - Mariàngela Bordas
(1722-1773)

Miquel II, Heras Bordas - Caterina Camps
(1755-1813)

Pons III, Heras Camps - Maria de Puig
(1811, casament i herència)

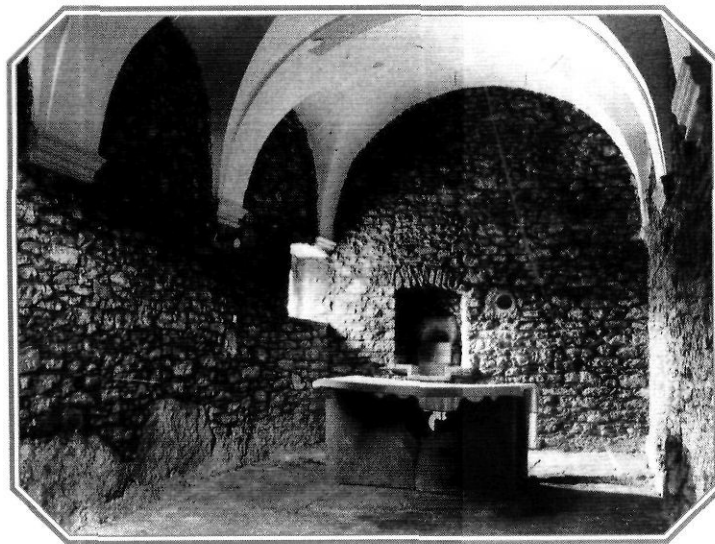
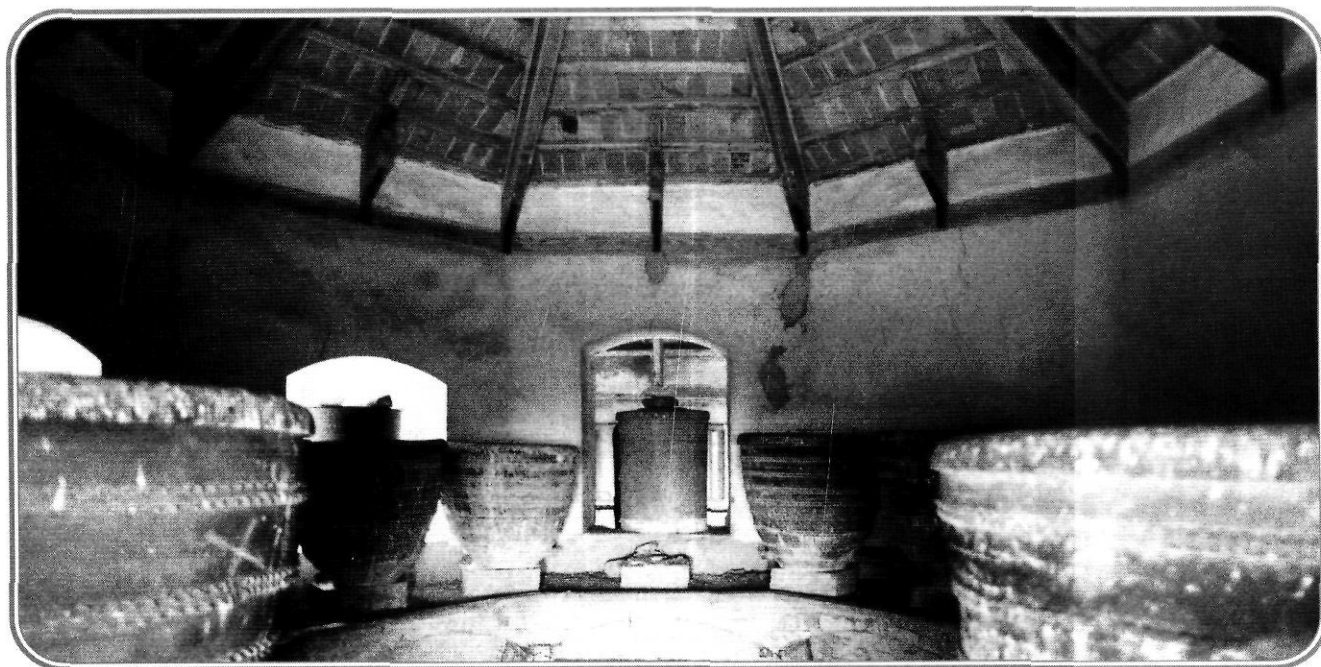
Miquel III Heras de Puig Narcís I, Heras de Puig - Teresa Jordà
1812 (mor sense fills barons) 1842, casament)

Pons IV, Heras Jordà - Maria de Sicars
(1848-1912)

Enrich I de las Heras de Sicars Manuel I de las Heras de Sicars - Maria Coll
1888-1955 (Jesuita) (1900-1964)

Maria Assumpció de las Heras Coll - Àngel Pastor
(1925, naixement)

Manuel Pastor de las Heras
(1955, naixement)

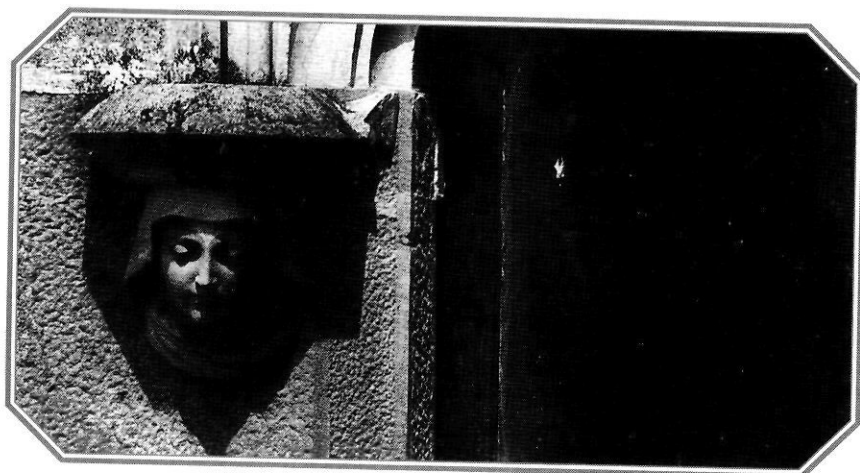
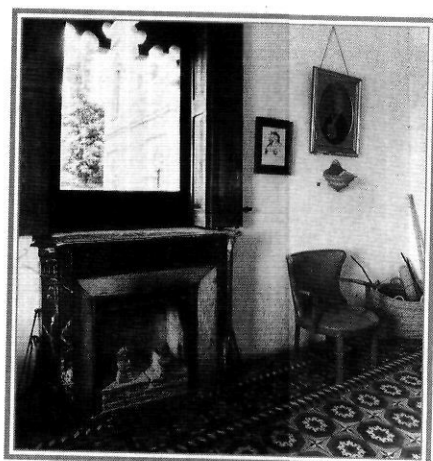
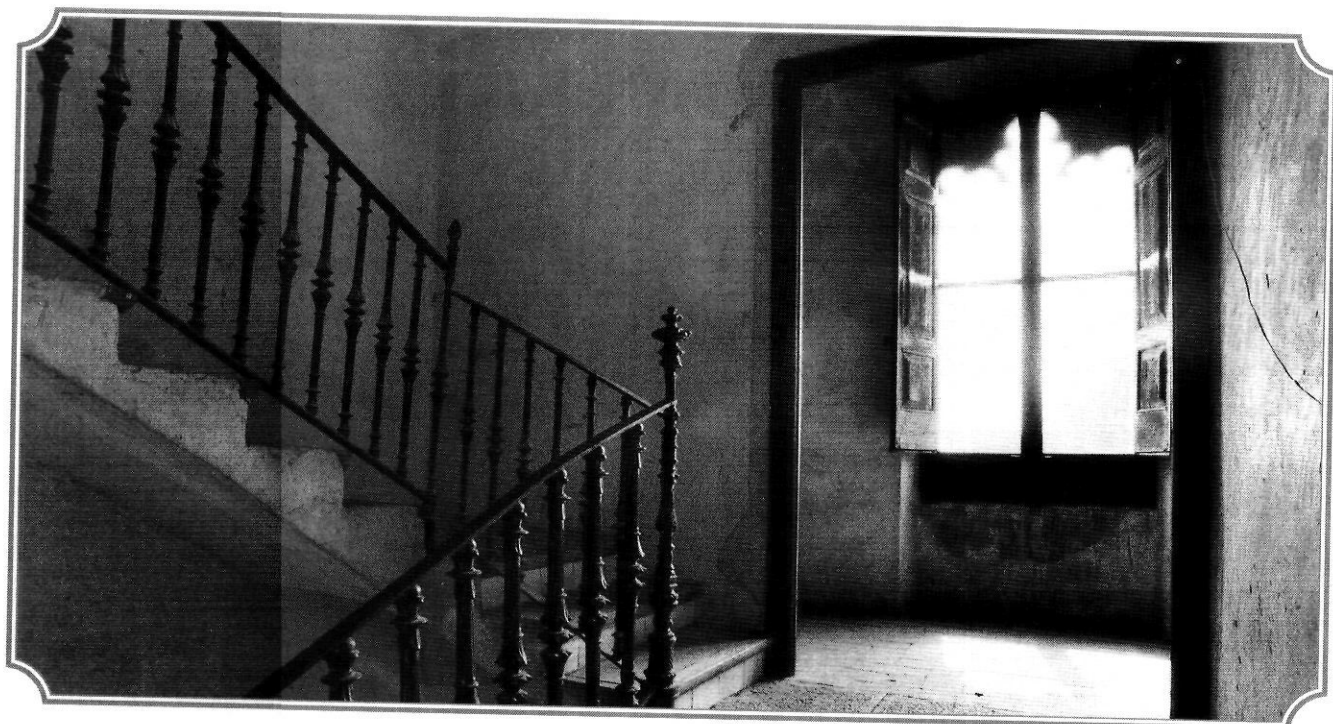
La capella

El casal, al llarg de les centúries, ha sofert grans transformacions. La major part de l'edifici que avui contemplem correspon al segle XIX. L'oratori és del segle XVIII i fou construït per Miquel Heras i Faras. En fa referència una cita documental: «Trobantse cerca de mitja hora distant de la citada Iglesia parroquial, se solicitá y obtingué del Ilustrisim Senyor Bisbe de Gerona, la llicencia pública als 26 juliol 1771, y poder celebrar missa en ella...».

El permís obtingut per l'autoritat eclesiàstica determinava que el compliment del precepte dominical només podia ésser extensiu als familiars i servidors i, en últim cas, als forasters que hi sojornessin o fessin algun àpat quan

l'estada escaigués en dia festiu. A l'arxiu familiar tenen l'autorització papal per a l'erecció de la capella privada i celebració del culte.

Aquesta capella posseïa un altar d'estil barroc dedicat a sant Llorenç, que fou cremat pels revolucionaris l'any 1936 al mig de l'era. En l'actualitat no hi ha cap element ornamental. El fill de la propietària restaurà, recentment, la capella i per taula d'altar col·locà dues finestres gòtiques que fan de suport a la mesa. Cal destacar un rentamans romànic amb un angelot gravat a la pedra que roman en el fons de l'oratori i que servia d'amagatall de les Sagrades Formes en temps de guerra per evitar que fossin profanades. Darrere l'altar hi havia una porta –avui inexistent– per on s'accedia a la sagristia.

L'estança que precedeix l'oratori, de murs impressionants, havia estat en l'antigor la sala d'armes.

El casal

Can Heras és un edifici de dimensions extraordinàries. L'entrada principal s'obre a migdia, però avui dona al jardí, ja que desaparegué el camí que hi menava d'ençà de la construcció de la carretera de Girona a Banyoles, uns set quilòmetres més a l'est, gràcies a les gestions de Narcís Heras de Puig durant l'època que fou diputat a Corts.

La carretera vella passava per davant de can Heras i seguia el trajecte per Palol de Revardit, la Mota, Adri, Cartellà, Montcal, Sant Gregori, fins a arribar a Girona.

D'aquella queden alguns trams impracticables per als vehicles.

L'accés actual és per la banda de ponent, el sector que abans era ocupat pels masovers, en el qual hi ha la cuina típica, tal com era antigament, autèntica mostra d'aquells temps que la pagesia s'aplegava al seu entorn explicant històries i resant el rosari.

Detalls tradicionals reviu en aquest casal i surten a cada pas.

Per exemple, en una de les llindes de les portes interiors s'observa una concavitat que, segons explica la senyora de la casa, a causa de la cerimònia del salpàs que en el transcurs dels segles es practicava any rere any, es va produir per l'efecte corrosiu de la sal.

La torre

La torre diferia molt de l'aspecte actual. Havia estat inicialment una torrassa de defensa i en alguns dels murs interiors s'observen les espitlleres de l'antiga mansió fortificada, però el gust imperant de la centúria dinovena motivà la reforma.

Cal pujar al capdamunt de la torre per albirar l'extensa i magnífica panoràmica que es divisa. En dies clars, la vista abraça des de la badia de Roses a l'aeroport Girona-Costa Brava. I vers el nord, el resguard de la muntanya de Rocacorba.

La propietària ha triat la torre per instal·lar-hi la seva cambra, ja que del llit estant, sense necessitat de rellotge, sap quina hora és segons sia el pardal que canta en una hora determinada.

Temps passats, la zona residencial de la casa era moblada amb gran distinció. De tot aquell mobiliari res no queda. Els estralls causats en la revolta del 1936 i els robatoris que s'hi han perpetrat han acabat amb tot allò de valor que contenia.

El «Beatus»

Un dels objectes, de vàlua inapreciable per a la família, que s'ha pogut salvar de les depredacions sofertes ha estat el llibre que denominen «el Beatus de Can Heras». És molt voluminós, en pergami manuscrit i dibuixos molt artístics de coloracions magnífiques que conserven els matisos originals. Conté la genealogia de la nissaga i la de les famílies que al llarg del temps han entroncat amb la casa per raó de les unions matrimonials. És molt curiosa la pàgina en color on figuren «Las mestresas que han governat la Casa Heras de Adri desde 1370 hasta 1833 son las compresas en est Catálogo.» I en la part inferior de la mateixa pàgina consta: «Catálogo ó arbre de la decendencia dels hereus ó amos que han governat en Casa Heras de Adri desde 1370 hasta 1833». El manuscrit detalla fets interessantíssims ocorreguts a la casa i la biografia de cadascun dels seus membres.

D'entre els incidents que ompliren de consternació la família, i que es relaten en el llibre per les conseqüències fatals que produïren, destaca el que va succeir l'any 1773, en què moriren cinc membres de la família, l'hereu, la jove, el nét primogènit i dos més, a causa del «malcalt» o tifus que els germans Miquel i Pons Heras, estudiants de la Universitat de Cervera, portaren d'allí per les vacances d'estiu, amb tan mala sort que contagiaren els familiars.

En aquell temps, aquesta malaltia era de témer i ningú no volia acostar-se a la casa pel temor del contagi. Ni tan sols trobaren qui els anés a cercar els medicaments.

Resultat: que tots moriren menys els portadors de l'epidèmia. I a la pèrdua de vides humanes s'afegí la del trist espectacle que suposava la destrucció dels objectes personals dels afectats i mobles del seu ús. Fins i tot van ésser cremades les joies que havien tingut contacte amb ells.

Un altre dels successos tràgics que es refereixen és el que tingué lloc la nit de l'11 al 12 de juny de 1813. Per si

fossin pocs els tributs que el govern francès exigia als propietaris benestants, aquella nit la quadrilla armada denominada «els parrots d'en Boquica», espanyols desertors que s'havien passat a les files de l'exèrcit invasor, assaltaren la casa i s'endugueren tot el que hi havia de valor. Però no s'acontentaren amb això i cremaren el propietari Miquel Heras i Bordas, penjant-lo a la llar de la cuina, el qual morí al cap de dotze dies de resultes de les cremades. Pons, el seu fill, en sortir a la defensa del pare, va rebre vint-i-nou punyalades, algunes de gravetat, si bé tingué més sort que el seu pare i es lliurà de la mort.

Els personatges

D'aquesta mansió senyorial han sortit nombrosos personatges il·lustres, entre els quals cal destacar els següents:

Joan Heras (nominat IV en l'arbre genealògic).- Succé son pare, Antich Heras, l'any 1529. Gràcies al seu bon fer i lloable dedicació, fou un dels hereus que augmentà molt positivament el patrimoni familiar i destacà per la seva prudència i bon govern.

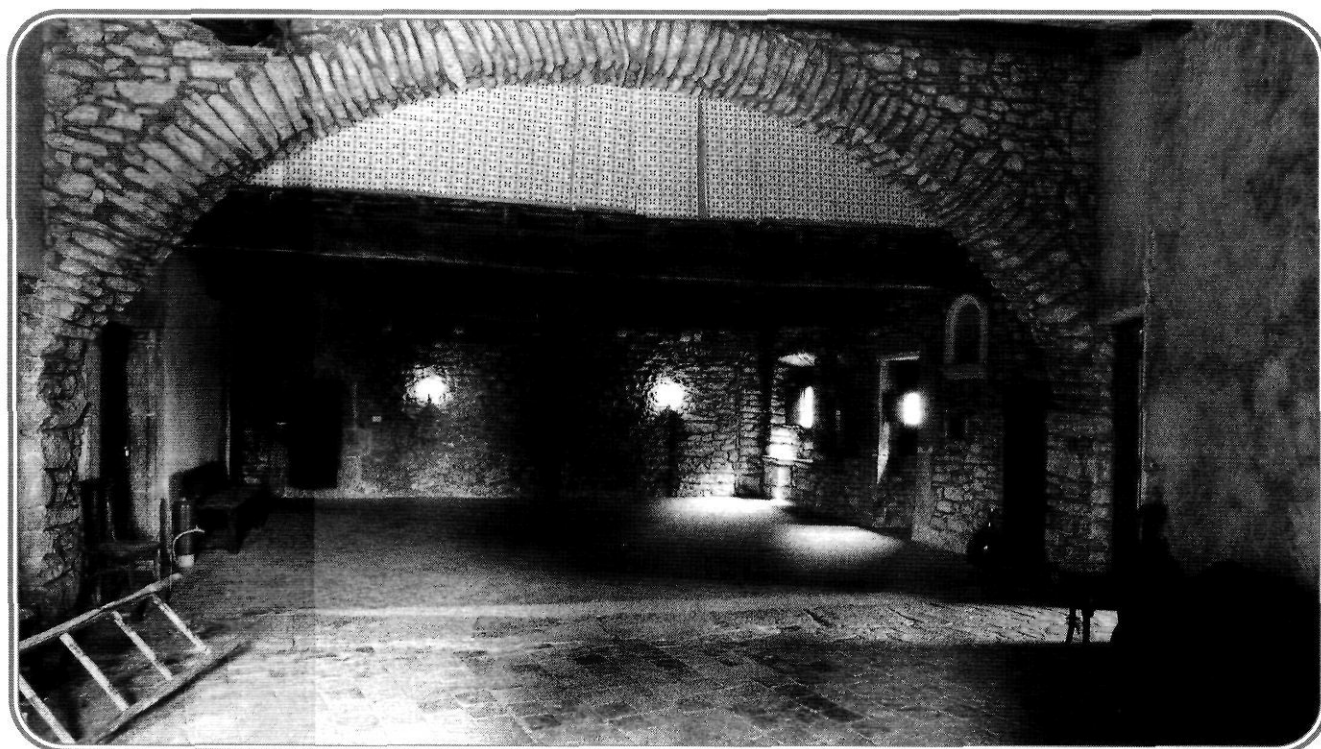
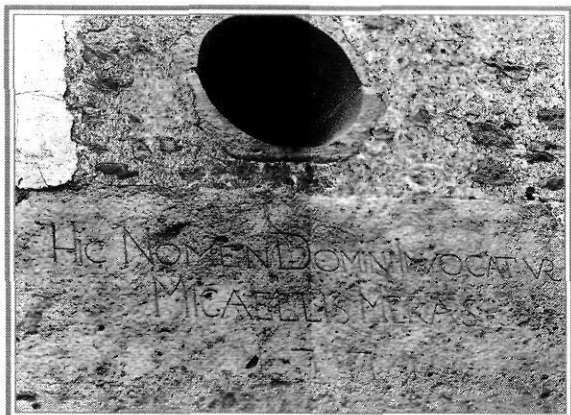
Joan Heras V.- (Segle XVIII). Enriquí notablement la hisenda i introduí grans millores a la casa, com ho palesen les dates de les llandes de les portes i finestres. Durant el seu govern adquirí els masos anomenats Martí de Montbó, Frigola i Torre d'Escalas de Santa Maria de Camós i adquirí grans propietats de terreny que, sumades a les ja existents, constituïen un patrimoni molt considerable.

Pons Heras i Camps.- Nascut l'11 de desembre de 1779. És el tercer de la nissaga que porta aquest nom. Instruït en les primeres lletres pel seu oncle el Rvdm Pons Heras, que fou ecònom de Sant Andreu de Montnegre i Sant Joan de Mollet, anà més tard a Girona, residí a casa d'un altre oncle, Joan Heras, prevere beneficiat de la Sta. Església Catedral, i estudià gramàtica llatina i música. Posteriorment serví en el despatx del notari gironí Bonaventura Bou i Guinart. Ocupà el càrrec de sotsdelegat de Mnts en els pobles de Canet d'Adri, Adri i Montcal, nomenat per Reial Ordre de 3 de novembre de 1902 fins a la supressió d'aquestes funcions l'any 1805.

Durant la invasió napoleònica prengué les armes i fou nomenat comandant i cap del sometent de tota la vall de Rocacorba. En el setge de Girona es distingí per la seva valentia, i cada dia, al capdavant dels seus homes, sortien de les muralles per cercar vitualles per a la població assetjada i els animals. Pel valor demostrat es féu mereixedor dels elogis del comandament, com es fa constar en els documents que lliuraren al seu favor.

Acabada la guerra tornà a la casa pairal, i es va dedicar a revificar la propietat, abandonada i malmesa durant la invasió. Després, va contraure noces amb Maria de Puig i Noguier, d'on va venir l'entroncament amb els Noguier de Segueró. Es casaren a la capella de la casa Heras d'Adri. D'aquest matrimoni nasqueren deu fills.

Narcís Heras de Puig.- (Segle XIX). Advocat, polític i home d'empresa. Estudià per espai de nou anys al Col·legi Tridentí de Girona (retòrica, gramàtica llatina, filosofia i

teologia) i jurisprudència, a la Universitat de Cervera. Aca-
bada la carrera, exercí a la Reial Audiència de Barcelona.
Va contraure noces amb Teresa Jordà, filla de la prestigiosa
família de Pont de Molins a l'Alt Empordà.

Ocupà el càrrec de secretari a la Diputació Provincial
de Girona (anys 1843-1847) i del 1876 al 1878 en fou pre-
sident. Actuà com a assessor de l'intendent provincial
Agustí Hidalgo. Formà part de diverses empreses i societats
i va ser diputat per Figueres i Sant Joan de les Abadesses.
Promogué la creació de la *Revista de Gerona* i del *Certamen
Literario*.

Publicà una sèrie d'articles al periòdic de Girona *El
Postillón* en els quals comentava les peculiaritats de les
comarques gironines. Va ésser el primer geògraf català que
utilitzà la paraula «excursión».

Formà part de la societat creada per frenar les inunda-
cions de la província i també de la junta formada per
pal·liar la misèria pública a Galícia, Lleó i Oviedo.

Fou promotor de la carretera de Figueres a Roses,
delegat de la Societat d'Agricultura Provincial a l'Exposi-
ció Internacional de París i, per la presentació del major
nombre d'eines de treball agrícoles perfeccionades que es
feien servir a les seves propietats, obtingué la medalla de
plata de 1a classe.

Entre les moltes activitats polítiques, culturals i
econòmiques a què es dedicà sumà també la de degà i
membre de la junta de govern del Col·legi d'Advocats.

Josep Heras.- (4 de juliol de 1787 - 4 d'abril de 1850).
Va prendre les armes durant la invasió napoleònica i va
comandar una de les set columnes de paisans armats que

defensaren la ciutat. Pel valor mostrat va merèixer els elogis dels seus superiors, com consta en les certificacions expedides al seu favor.

Enrich Eras. Nascut a Barcelona l'11 de setembre de 1888. Era hereu de la propietat d'Adri, però per la seva dedicació religiosa l'heretat passà al seu germà, Manuel Heras de Sicars, pare de la propietària actual.

Ingressà en la Companyia de Jesús el 1920 i va ésser destinat a l'Índia on sobresortí en la investigació dels tresors de la història i la cultura d'aquell país. Membre de la Reial Acadèmia d'Història de Madrid i corresponent de l'Acadèmia de Belles Lletres de Barcelona. Professor del Col·legi Universitari de Sant Xavier de Bombai on fundà l'Institut de Recerques Històriques. Assolí fama internacional entre els especialistes per la seva interpretació de les inscripcions dels segells de la vall del riu Indo. L'obra realitzada és molt extensa. Cal ressaltar *La dinastia arabidu de Bijayanegra* i en especial *Studies in Proto-Indo-Mediterranean Cultura* considerada la seva obra magna. En el XX aniversari del seu traspàs, l'Índia va emetre un segell reproduint l'efígie del savi jesuïta junt amb una de les maculatures de la vall del riu Indo.

En renunciar a l'heretat d'Adri li fou atorgat en herència el casal matern de Barcelona que posteriorment l'Orde destinà a Facultat de Químiques de Sarrià.

Narcís Sicars i Lligonya. Tot i que no pertany a l'estirp dels Heras, tingué posteriorment vinculació amb la família pel casament d'una néta amb Pons Heras i Jordà.

Aquest senyor era posseïdor de les creus de Carles III i d'Isabel II pels seus mèrits professionals. Exercí de jutge de la instància a Girona i més tard, president de sala. A ell es deu en gran part la reconstrucció i nou funcionament de l'hospital de Sant Feliu de Guíxols i contribuí molt eficaçment en l'administració del novell ferrocarril de Barcelona a Mataró.

Ens ha induït a fer esment del personatge el fet infortunat del qual fou víctima la seva família, segons hi ha constància a l'arxiu de can Heras.

El 2 d'octubre de 1843, Girona patí un dels estralls més fatídics de la seva història. La ciutat es trobava assetjada amb motiu de la revolta de *La Jumancia* i les forces del general Prim, des del puig d'en Roca, la bombardejaven. Per si això no fos poc, aquella nit funesta coincidí amb un terrible aiguat que provocà més de cent morts. La

comporta que tancava el corrent del Galligants s'havia de baixar cada nit i s'aixecava quan hi havia perill d'inundacions per tal d'evitar l'embassament de les aigües. Aquella nit, l'encarregat d'aquesta tasca no ho va fer perquè s'havia emborratxat i dormia com un tronc. En despertar-se s'adonà del perill, però ja no va ésser a temps d'aixecar la comporta. La força de les aigües que no trobaren sortida rebentaren la volta del riu sobre la qual hi havia cases construïdes. Una de les quals era la del senyor Sicars, que precisament es trobava a Barcelona per assumptes de l'administració del ferrocarril.

I esdevingué la tragèdia. El seu habitatge, on eren l'esposa i set fills, s'esfondrà. Tots moriren a causa de l'aterrament de la llar. Tan sols se salvà el fill petit que la dida se l'havia endut al poble, ja que per la mort d'un familiar s'havia vist obligada a absentar-se, però se'n va endur la criatura per tal d'alletar-la.

Així fou que el senyor Sicars va perdre tota la família excepte el nen petit, Manuel, que en l'esdevenidor una filla seva entroncaria amb la família Heras pel seu matrimoni amb Pons Heras i Jordà.

L'arxiu

L'arxiu de can Heras és un llibre obert a la història de la contrada, puix que la família es veié immersa en molts dels fets ocorreguts. La recopilació documental es deu a Miquel Heras de Puig que féu editar un opuscle a l'«Estampa i Llibreria de Meliton Suñer» del carrer Ballessteries, núm. 4, amb el títol *Biografia o explicació del arbre genealògic de la descendència de Casa Heras de Adri desde lo any 1350 hasta 1850*.

Abandonem can Heras a la posta del sol. Des de l'era, l'espectacle és fascinant. L'astre rei es va amagant darrere el muntanyam i els últims raigs il·luminen amb tons daurats les pedres restaurades del porxo fent ressaltar la inscripció d'aquell avantpassat que el féu construir: «Per Miquel Heras de Puig fou feta aquesta arcada el 25 abril de 1850». En un racó, el cup del vi.

A la paret, els ganxos que sostenien la romana per pesar els raïms. Records d'un passat que volen perpetuar els descendents d'aquella nissaga secular amb les vivències dels seus orígens.

Maruja Arnau i Guerola